

בְּפָרְתָא שֶׁם בְּגִמְרָא
וּבְהִתָּא קִמָּא צִי הָרָא יֵשׁ
שֶׁם קִי מִדְּכִי בְּשֶׁם
הָרִימ

א פשוט בנקרא
צוהבן ב"א, וכן כתב
הרמב"ם בפניק כז
ז ה"א"ש המסדור שם

חוצה לה, דהפסי
שערב לאותו צד

(ט) תקטו: חוץ. אפילו הם בעיר מקדש חומה, ט"ז, עין שם שהאריך:
(ח) מקום צרוע. ויכול ללכת עד בית היהודים לפנות שם, ראב"ן.

[illegible]

* שאם לא ימצא וכו' צריך ציין, אם פשוט רחוק יכול למצא מקום צנוע בקרוב שקום ולעד תחומו צריך להתרחק יותר, אם מתר לו לברר לצד תחומו כדי שיקרא מתר לו לבסוף בתוך תחומו, ומגששין הראש משמש קצת דממה, וצריך ציין: * עד תחומו יכול לבסוף, כתב הבית יוסף דלא הקלו אלא בשנוכח

וְהָיָה אִךְ אִם יִמָּצֵא קִקֹּב צִנּוּעַ מִקִּדְּם אֵלָּא שֶׁהוּא סָמוּךְ לַעֲקֻבִּים יִפְתָּרוּ אוֹ יִפְחִיחוּהוּ: (ג) וְיִצְחָק טִיבָה וְכו' רִצְחָה לְבַקֵּשׁ קִקֹּב צִנּוּעַ לְצַד קִקֹּב שֶׁצָּא מִשָּׁם: (ד) עַד תַּחֲנוּם בְּחוּץ תַּחֲנוּם וְכוּל לְכַנֵּס, וְכִנֵּל בְּרִישׁ קִימָן תָּה, עֵץ שֶׁשָּׁם: (ה) סַעֲרָה: (ו) וְיִתְרַחֵק מִמֶּהוּם שְׂפֹפֶתָה, וְהוּא גִּבְרִין בְּכָלל פְּנֵי

(לז) תוספות: (לח) כגון שלש עיר אחרת סמוכה לשם או אדם שערב לאותו צד, רש"י, והעתיקו מגז'אברהם: (לט) בן כהב הירשטיא' בהדושי, וגם דעת ש"י בן, ומה שהעריך לאשכנזי בארם שערב וכנ"ל, הינו משום דבש"ס קאמר 'בשולג יאכלו ולא קאמר 'יאכל, אלמא דאפלי עלמא נמי קאי והקשה לרש"י דאין 'בדאו חזי לתחום, וצל זה כתב כגון שערבו או שש עיר וכו', אבל גם הוא מורה דגם המוציא בעצמו קטור לאכל שם כיון דלא עבדי אסורא במזיד, והבדילא טרפא נקט לשון זה משום שיפא דבמזיד לא יאכל לשום אדם, וכן מצאתי לתוספת'שבת שכתב בן בעננה רש"י, וכן דגם מלשון השלח'עירור גמא דמורי אפלו במוציא עצמו, סוממס: וגם הוציאם במזיד וכו' אפלו מי שלא וכו', אלמא דברשיא קטור גם למוציאן בעצמו, וזהו דלא קטורש"א, ומביאו בטהיית'השלח, וגם מגז'אברהם אקשר לומר דסובר כמו שכתבנו³¹: (מ) והקשה לא סור ח' דאסורין באכילה, כיון דכיון שמשות' היה ממתיך באכילה שיהי מנחין בתחומן וט"ו ואלהי רבה, או כמו שכתב המגז'אברהם בסימן חקטור, הואיל וגם התורה הם ממתיך, לא נחשבינ' למקצה: (מא) דהפחות אגוסין הן ונמי למאן הוצא שלא לרעת והכניסוהו בעיר זו (ב'סורשיל', והסימנו לדבריו מאמר'מזכירי לתוספת'שבת וביית מאיד, וזל'א ב'ט"ו): (מב) הרא"ש והארי פוסקים: (מג) בן מוכח במדכני, עין שם: (מד) וגם גם במקומו היה מקום צנוע מבני'אדם, בודאי אין לו להתרחק משם, אלא יצא שם ואמר'כך יתרחק עד מקום שכלה בריית, ויזל'קפה: (מה) תוספת'שבת: (מי) פשוט לכתרת המתחר הנזכר מהרא"ש, וארבע אמותיו יתרון, להם שום יתרון אחר שיצא משם:

תלכות שפת סימן תה תו

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה אם]

בדאי אין להחמיר⁽⁸⁰⁾.

[ביה"ל ד"ה מאי טעמא]

והנה במחבר קשה לומר כן⁽⁸²⁾.

(82) הלך בזה לשיטתו לעיל (סי' שמה משני' ס"ק כג), שלדעת השו"ע יש בזמנינו רשות הרבים מדאורייתא. אכן המג"א שם (ס"ק ז) סובר, שגם לדעת השו"ע אין מצויה כיום רשות הרבים מדאורייתא, ואם כן לא קשה על דעתו מדברי השו"ע.

סימן תו

מי שיעצא חוץ לתחום שלא לדעת

[משני' ס"ק ב]

נפני שגדול כבוד הפירות⁽¹⁾.

(1) ואם יצא חוץ ל"ב מיל, כתב הקרית ספר (פכ"ז מהל' שבת) שאינו רשאי לזוז ממקומו. כיון שמה שאמר שגדול כבוד הפירות שדוחה את לא תעשה שבתורה, הכונה בכך היא רק ללא תעשה שהוא מדרבנן כמו איסור היציאה חוץ לאלפיים אמות, אבל לא ללאו מן התורה. וכיון שלדעת הרמב"ם יציאה חוץ לתחום י"ב מיל אסורה מן התורה, מי שיעצא חוץ לתחום י"ב מיל אינו רשאי לזוז ממקומו אפילו מפני כבוד הפירות. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שצח ס"ק א) שיש הסוברים שלחזור לכיוון תחומו אין בו איסור דאורייתא, ולדבריהם יוכל לחזור לכיוון תחומו משום כבוד הפירות.

[משני' ס"ק ד]

וכנ"ל בריש סימן תה, עין שם⁽²⁾.

(2) שם (ס"ק ט) ביאר, שהיוצא חוץ לתחומו שלא לדעת, עושה לו מחיצה של בני אדם, ואף אם הגיעה המחיצה רק עד פחות מר' אמות מסוף התחום די בזה, ורשאי להיכנס לתחומו. ובטעם הדבר כתב התוספת שבת (עם ס"ק ר), משום שהתחום הקודם מובלע בתוך תחומו החדש של ר' אמות, ובאופן זה אומרים שיש הבלעת תחומין.

(80) וכתב בשו"ת הלכות (ס"ד), שלמסקנת הביה"ל אפשר להקל שאפילו אם חזר לעיר שאינה מוקפת מחיצות מותר לו להלך בבולת. אמנם כתב שדעת החזו"א (או"ח סי' קט ס"ק ו), שאם העיר אינה מוקפת מחיצות אין לו אלא ר' אמות, מאחר שהטעם שעיר כזו דינה כר' אמות למי ששבת בתוכה ולא יצא ממנה הוא מדין תחומו, כלומר שכל אדם יש לו אלפיים אמה חוץ מעירו ששבת בה, ולכן יכול להלך את כל העיר ומחוצה לה אלפיים אמות, אבל אדם זה שיעצא מתחומו הרי איבד את תחומו, ואינו יכול להלך חוצה לה אלפיים אמות, ובהכרח שכשחזר לתוכה והותר לו ללכת בבולת, הדו"ח הוא רק מחמת שנמצא בעת בין מחיצות ששבת באוירן בין השמשות, שכל המקום שחוץ המחיצות נחשב כר' אמות, ולכן אם אין לעיר מחיצות אסור לו ללכת יותר מר' אמות. והגר"ש' חלדנברג (מכתבים) העיר על דברי השו"ת הלכות, שאין בזה הלכה להקל אפילו בעיר שאינה מוקפת מחיצות, וכל מה שכתב להקל הוא לענין עיר המוקפת מחיצות, שהבית מאיר דן להחמיר גם בזה משום שיטת הרמב"ם שסובר שכיון שיעצא במויד גם אם חזר לעירו אין לו אלא ר' אמות, ועל זה סייב הביה"ל שיש להקל משום שיש לצרף את שיטת הרשב"א, אבל לא הכריע לענין תדון אם יש להקל גם באין מוקף מחיצות.

[שעה"צ ס"ק לו]

וגם קנ"א בקה"ק אפר"י לומר דסובר כמו שכתבנו⁽⁸¹⁾.

(81) ביאור דבריו, אם הוציאו בשוגג התיר השו"ע לאוכלם גם אם לא חזרו למקומם. וכתב המג"א (ס"ק ט), שכוונתו אם יש אדם שעירב לאותו צד או שיש עיר אחרת סמוכה למקום הפירות, וכמו שכתב רש"י. והקשה התוספת שבת (ס"ק יח), שלפי מה שכתב המהרש"א בדעת רש"י שלמוציא עצמו אסור, אין נכון להביא את דברי רש"י על השו"ע, שהלא בשו"ע משמע שאף למוציא עצמו מותר, ואין הדו"ח דוקא לאדם שערב. אכן לפי מה שביאר השעה"צ שאף לדעת רש"י מותר גם למוציא עצמו, מיושבת קושיות התוספת שבת.

הַלְבוֹת שֶׁנֶּת סִימָן תוּ תוּ תח

ביאורים ומוספים

וכליו ההכרחיים], אבל שאר הכלים אף לכתחילה עליו להזמנע מלהוציאם חוץ לתחום משום איסור הוצאת כלים מחוץ לתחומם. ואף שהכלים נגזרים אחר הכעלים, כל זה הוא לענין עיקר הקטן, אבל מזה שהותר לבעליהם משום פיקוח נפש לצאת אל מחוץ לתחום שביתתו שקנה בתחילת השבת, אין זה היתר לכלים.

[שע"צ ס"ק ג]

אין לו להלך בחוץ העיר.

5) ואם קודם שהגיע למקום ההצלה הוא רוצה לקנות שבתה באלף אמה הסמוכים למקום ההצלה [מפני שמקום זה הוא גם בתוך אלפיים למקום ההצלה וגם בתוך אלפיים למקום מסוים מהעבר השני שרצונו ללך לשם אחר שישבו במקום ההצלה], כתב בספר חידושים וביאורים (סי' ה' ס"ק יא) שאינו יכול להתבונן לקנות שבתה במקום זה, לפי שאין בכוחו לקנות שבתה באמצע שבת, אלא שבתו נקנית לו ממילא במקום ההצלה.

[משנ"ב ס"ק ז]

דאם שוב לתחומי, שוב מפקיד האלפים התקשים שנתנו לו תכמים.

6) ואם אינו רוצה לחזור לביתו אלא להמשיך ממקומו אלפיים אמה, נחלקו האחרונים בדין. דעת הא"ר (ס"ק ג) שאינו רשאי ללכת לרחוק אחרת אלא חייב לחזור למקומו, ודעת הגאון יעקב (עירובין מד, ב' ד"ה מובלעין) שלטובתו אמרו שיכול לחזור, אבל אינו חייב לחזור למקומו, וכן הסכים השע"צ (ס"ק ד).

[שוע"ס ג]

כל הידאים להציל נפשות ישאל מיד עובדי-כוכבים.

7) ואף אם ראה אנשים רבים הולכים להציל ויש כבר מצילים די והותר ואף על פי כן הלך גם הוא, כתב בספר קובץ על הרמב"ם (פכ"ז מהל' שבת דס"ז) שדברים פשוט הוא שאין אומרים שאסור לו לזה ממקומו, אלא מותר לו ללכת אלפיים לכל רוח, וכן לחזור למקומו שדעת הרב.

[משנ"ב ס"ק ז]

דאם יסלקי הקליטין מהם יש לירא שיקא ירדפו האויבים אחריהם.

8) טעם אחר כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' שבת הכ"ג, וכן הביא הלבוש), שלא תהא מכשילין לעתיד לבא, וכתב הבני ציון (ס"ק ג) שהטעם המבואר בגמרא שלא יראו האויבים את כלי זינם וירדפו אחריהם, הוא טעם שמחמתו מותר להם להכניס את כלי זינם לעיר, אך גם קודם תקנה זו נשתקנו משום מעשה שהיה, כמבואר בגמרא (עירובין מה, א). היה מותר להם להביא את כלי זינם עד הבית הסמוך לחומה, מהטעם שכתב הרמב"ם שלא תהא מכשילם לעתיד לבא.

סִימָן תח

דין הנחת הערוב והקניית השביתה

[משנ"ב ס"ק א]

התירו לו להלך ארבעה אלפים לצד אחד על ידי שמניח קוץ עתי (סעודות).

1) בהיתר זה שהתירו חכמים, הקשה הרמב"ם (עירובין ח, ב) לדעת האומר תחומין מן התורה, כיצד יתירו חכמים על ידי ערוב איסור מן התורה, וכתב שהוא מזהלכה למשה מסיני, או שכוין שדעתו לשבות במקום זה ואמר תהא שבתתו במקום פלוני, נחשב אותו מקום כביתו, ומשם אני קורא יאל יצא איש ממקומו.

המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק ח]

וכן יל' קסימן תה סעיף ח.

3) הטעם מבואר שם (ס"ק מא), שכוין ששבת כארר המחיצות בבין השמשות, לעולם נחשב המקום עבורו כדי אמות גם אם יצא ממנו לדעת. אכן בביה"ל שם (ד"ה אב) הביא מחלוקת האחרונים האם צריך שיהיו מחיצות לעיר, או שאף אם לא היו לה מחיצות נחשבת עבורו כל העיר כדי אמות.

[משנ"ב ס"ק ט]

אין כבוד הבריות כל-כך.

4) ומימי אם נשמים יורדים עליו ומצערם אותו או שהחמה מצערתו, כתב הרמ"א לעיל (סי' תד ס"א) שמותר לו לצאת חוץ לדי אמות [ומקור דבריו הוא מהאור זרוע (ח"א ערב שבת סי' ו), וכתב שם שטעם ההיתר הוא מפני שצער זה דא ענין של כבוד הבריות].

סִימָן תז

מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום

[משנ"ב ס"ק א]

דבר שמתר לצאת בשביליו.

1) ומילדת הצריכה להגיע למקום המרוחק יותר מ"ב מיל, ובנסיעה לשם יש איסור יחיד עם בעל העגלה הנכרי, נחלקו האחרונים האם מותר לישראלים נוספים לבא עמה כדי להצילה מאיסור יחיד. דעת השם אריה (אה"ע סי' לג) שמוטב לעבור על איסור תחומין שהוא מדרבנן לרוב השיטות, מאשר שתעבור המילדת על איסור יחיד שהוא מן התורה. מאידך, בשו"ת העמק שאלה (סי' יד) השיג על דבריה וכתב שכלל הוא בדין שאין אומרים לאדם חטא בשביל שיוכה חבירו, ואם כן אין להתיר לישראל אחר לעבור על איסור תחומין כדי שתמצא האשה מאיסור יחיד. [וראה בספר תורת היולדת (פ"ד) שהאריך בנדון זה].

[משנ"ב ס"ק ב]

לכל רוח.

2) ואם הוא מרחק בעת מעיד מרחק י"א מיל ומהצה, שאם נתיר לו ללכת עוד אלפיים אמה הרי יצא חוץ ל"ב מיל, כתב הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פ"מ הע' קמב), שכוין שלדעת רוב הראשונים איסור יציאה חוץ ל"ב מיל הוא מן התורה, יש לאסור על אדם זה לצאת לאותו צד יותר מחמש מאות אמה, כיון שבכך יעבור על איסור תורה, ושוב כתב, שיתכן שיש להקל בזה, כיון שיש חולקים וסוברים שאף יותר מ"ב מיל אינו אסור אלא מדרבנן, וגם הרמב"ם שסובר שאסור מן התורה, מימי סובר שאיסור תחומין אינו נוהג בברמליה, כמבואר בביה"ל לעיל (סי' תד ס"א ד"ה והאיל).

[משנ"ב שם]

ואם היו מקלעין אלפים אלו בחוץ תחומי.

3) ואם היו התחומין דבוקים זה בזה אך לא היו מובלעים, כתבו הבג"י ישע (אות א) והתוספת שבת (ס"ק א) שאינו יכול לחזור לביתו, ואין לו אלא אלפיים אמה מהמקום שאליו הגיע.

[משנ"ב ס"ק ד]

דע שאיזה קאלי שבת בה בין השמשות.

4) ולענין שאר הכלים שלקח עמו, דן הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדריק סי' ט) האם הם נגזרים אחריו ויש להם אלפיים אמה מהמקום שאליו הגיע, או שנא לא התירו אלא לו עצמו [עם בגדיו

באר הגולה ערב

ג טור קטש י"ח
ד שב קטש אבי
הלאיש

א מדבר המבט
בסוף כו טהלות
שבת כמשה ראש
השנה כ"ג וחובב
בדרכין
ב השנה ערבין מ"ד
וכאוקדמא דרב
ש"ס ג שם במשנה
וקדמי קמי אוקדמא
הא דרב וסא דרב
נחשו שם גמרא
מ"ד, קראיש שם
ורמב"ם ערך כו
טהלות שנה

א פשוט בבקשה
מקלות ודבר ד
וקדמי - דציוני.
ועין בסיני חסד
שנשא דבר משה
מדרבין ב במשנים
בסוף ו טהלות
צדיקין

הלכות שבת סימן תו תח

לו ארבע אמות; ואם נתרחק מהרי"ם ונכנס בתחומו, כאלו לא יצא. ואם יצא לדעתו, (ח) אין לו (ג) תקנה. זה שאמרנו בהצטרף לנקביו, גיש אומרים אפילו לקטנים, יגיש אומרים (ט) דוקא לגדולים:

תז מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום, ובו ג' סעיפים:

א *מי שניצא חוץ לתחום ברשות, כגון חבטה בפאה לילד (א) וכיוצא בזה, יש לה אפסים אמה (ב) לכל רוח (ג) באותו מקום שהגיע לו, ואם הגיע לעיר (ד) הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אפסים לכל רוח חוץ לעיר (ה) (וענין לעיל סוף סימן רמח): ב ביהמה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמר לו דבר נעשית המצוה שניצאת לעשות, יש לו (ו) ממקומו אפסים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת התחום שניצא ממנו ברשות מכלע בתוך אפסים אמה שיש לו ממקומו, הרי זה חוזר למקומו (ז) וכאלו לא יצא: ג יכל היוצאים להציל נפשות וישראל מיד עובדי כוכבים (ח) או מן הנקה או מן המפלת, יש להם אפסים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם הייתה (ח) יד העובדי כוכבים תקיפה והיו מפתחים לשבת במקום שהצילו, הרי אלו (ט) חוזרים בשבת למקומם (י) ובקל"ו ימים:

הלכות ערובי תחומין

תח דין הנחת הצרוב וקנינת השביתה, ובו ד' סעיפים:

א (א) * (א) נטף לערב ערובי תחומין וקנינת שבתה סוף התחום. ולכן ימי

באר היטב

מ"א: (ג) תקנה. פירוש, שאף שבה לתחומו אין לו אלא ד"א כ"מ סימן תח ס"ח, אבל מ"מ יכול לילך למקום צנוע לפנות. ואם

משנה ברורה

מקום הראשון שישב שם מתחלה אם הוא יותר משעור הנה: (ח) אין לו תקנה. רוצה לומר, אף דמקור לו ביה גסרן לצאת חוץ לארבע אמותיו עד שניצא מקום צנוע וכן להתרחק גסרן מן הרים, וכפ"ל, אבל אין לו תקנה להתשב ביה כאלו לא יצא אם נכנס לתחומו, דאף אם נכנס אין לו אלא ארבע אמות פניו שניצא מתחלה מדעת; אם לא שנקנס עלי' ויציא לעירו ששבת ביה, דאז כל העיר לו כארבע אמות בכל גונו, וכפ"ל בסימן תח קצ"ח: (ט) דוקא לגדולים. אבל קטנים אין קבוצ הכריות כל-כ"ה, (ז) דהא משהיגים מים בפני רבים, וגם אין כל-כ"ה טעף בהם שיהיה צריך להתרחק דהא נכלעין במקומן, ויש להחמיר (כ) כסברא זו:

א * וכיוצא בזה, דבר שמקור לצאת בשביליו, כגון שארי ענין פקודת נפש, ויכלקמה כסעיה ג, וכן היוצא בשביל ערות לקדוש החודש בזמן שקדשו עלי' ראיה [גמרא]: (ב) לכל רוח. ואם היו מכלעין אפסים אלו בתוך תחומו שניצא משם, (ב) רשאי לחזור לכיתו ויש לו אפסים סביב ביתו: (ג) באותו מקום. אף לאחר (ג) ששכר עשה המצוה ההיא: דהתקינו לו זה, דאם לא יתנה רשאי לזוז ממקומו ומנע עצמו שלא לצאת עוד: (ד) הרי הוא כאנשי העיר. דעשאוהו

שער הצינ

(ז) מן-אבות: (ח) הגרין, וכן משה בספר דעת הגר"א: (ב) אלהי רבה מלפני פסח ב והוא דין הכא ונתראה פשוט דאם עוד צריך לצאת משם בשביל המצוה שפר לקור לאותו המקום, וכתב עוד, דהוא דין אם התדיריה עובדי גלולים לתחומו או שבת צריך לנס לתחומו משום שהצטרף לנקביו, הרי הוא ממי כאלו לא יצא, ובההיא דלעיל בסימן תח לענין יצא באנס, וכל-שכן ביה דברשות: (ג) כן מוכח במשנה ראשונה: (ד) מיד משנה, ומשמע דאף באינה מקנה מחיצות פניו דחשבונו לו כאנשי העיר. ודע עוד, דדינא דשולחן-ערוך דהציר אינה נחשבת לו כחשבון אפסים הוא דוקא בשביל ענין דבר-מצוה הריא הגיע לעיר, אבל אם רק האפסים שנתנו לו חכמים מסביב היו מכלעין בתוך העיר, אין לו להלך בתוך העיר! אלא עד השלום מידת אפסים שלו, ובההיא דלקמן סימן תח, מן מוכח מביא הגר"א, וטעמו פשוט, ולא צריך מתחם ביתו שלא יצא ממנו כלל: (ז) וכל-ימן שלא שב לתחומו מסתברא דאין לכפו לחזור לתחומו ויכול לילך באפסים שנתנו לו חכמים, וכן כתב בגמרא-ערוך, ולא פדמשמע כאלה ביה, ומרבנו יתם שהביא האליה רבה אין ראיה מברחת, עין שם: (ח) רבנו יונתן וריטב"א ורבנו יצחק, ואף דלשון אחרון של רש"י מוכח דלרב שימי דפסקתו פוסח יש לו גסרן האפסים הנחשים, נקטו לעקר פלשון ראשון שרש"י כצמצו המסמך לו, וללשון הראשון אין לו אלא אפסים של צד ביתו, מזה שכתב רש"י יח"י הוא כמתחלה, עין שם, ומה דהקשה אבי מוקנה אין ראיה הפך זה, כמו שכתבו הספרים: (י) כן צריך לפרש דברי השולחן ערוך הפעם מלשון חכמים, ועין באליה רבה:

הלכות עירובי תחומין סימן תח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק א]

דלכתחלה דוקא לבר-מצוה⁽²⁾.

ובטעם דעה זו נאמרו שלש שיטות באחרונים: האבן העזר (עירובין נא, ב) כתב, שכיון ששבת באור מחיצות העיר בין השמשות, נחשבת עבורו כל העיר כר' אמות, וכמבואר בשו"ע לעיל סי' תה ס"ו.

החיי אדם (כלל עו ס"ג) כתב, שאם יצטרך ללון חוץ לביתו בסמוך לחומה אין זה ידרכי נועם, ולכן תיקנו חכמים שכל העיר תהיה עבורו כר' אמות. [ולטעם זה יש להקל גם אם לא היה בעיר בין השמשות, אולם השעה"צ (ס"ק יא) כתב שאין להקל בזה].

והחזו"א (א"ח סי' קט ס"ק טז) כתב, שיתכן שדוקא אחר שלן בביתו נעשית לו כל העיר כר' אמות ומותר לו להלך את כולה, אבל קודם לכן באמת אינו רשאי לילך במקום שהוא מחוץ לתחום עירובו.

ג. הרמב"ם (פ"ו מהל' עירובין ה"ב) והשו"ע (באן פסקו, שאם הניח את עירובו ברחוק אלפיים אמה מביתו הפסיד את כל העיר, ונחלקו האחרונים בביאור דבריהם, העולת שבת (ס"ק א) ביאר, שכוונתם לומר שהעירוב מועיל דוקא אם ביתו אינו רחוק יותר מאלפיים אמה מעירובו, אבל כשהעירוב רחוק מביתו אינו מועיל כלל [והיינו כשיטת הרשב"א והראב"ן], וכדי שיועיל העירוב צריך שיהיה בבין השמשות סמוך לחומת העיר בתוך אלפיים אמה לעירובו, מאידך המנ"א (ס"ק א) כתב, שדעת הרמב"ם והשו"ע שמועיל העירוב גם אם ביתו רחוק יותר מאלפיים אמה מעירובו, ונתן טעם לדבר, כיון שכל החיטון בנתגלגל עירובו חוץ לתחום הוא מחמת שאינו יכול להניע לעירוב בבין השמשות, וכאן הרי יכול להניע לעירובו כיון שהוא תוך אלפיים אמה לעירו.

והרמ"א (באן פסק בדעת הטור, שאם לן בעירו מועיל עירובו אף שהעירוב רחוק מביתו הרבה, כל שיש מעירובו לעיר פחות מאלפיים אמה, ורשאי להיכנס לעיר ולהלך את כולה.

[מה"ל שם]

ק' יש לבאר סכנתו⁽⁴⁾.

4. מדברי המשגיב (ס"ק ג) נראה שפסק בדעת המג"א, ששובר שגב לדעת השו"ע מועיל להניח עירוב אף חוץ לתחום ביתו, והחזו"א (א"ח סי' פ ד"ה מ"ב סי' תח) השיג על דברי המג"א, ומסקנתו שלדעת הרמב"ם והשו"ע אם בבין השמשות היה רחוק מעירובו יותר מאלפיים אמה אינו עירוב, וביאר, שלדעה זו צריך המערב ללכת לקצה עירו כדי שיהיה בתוך אלפיים אמה לעירובו.

2. ובטעם הרבה כתב הבי"ח (סי' שצ"ה), שאף שמצוה לחזור אחר עירוב חצרות ושיתוף מבואות כרי שלא יגיעו לידי איסור טלטול בחצר ובמבוי, מ"מ אין מצוה לחזור אחר עירוב תחומין, ואררבת, יתכן שעל ידי עירוב תחומין יגיע לידי איסור הליכה חוץ לתחום, אלא שמי"מ כרי לקיים מצוה מותר לערב.

[מה"ל ד"ה רחוק]

דאף שפיתו הוא יותר מאלפיים⁽³⁾.

3. הקדמה

בגמרא (עירובין לה, א) מבואר, שאם הניח עירוב והתגלגל העירוב אל מחוץ לתחום, אין זה עירוב, ופירש רש"י (ד"ה מתגלגל), משום שכעת יש מעירובו עד ביתו שלן שם יותר מאלפיים אמה.

ודנו הראשונים מה יעשה מי שדר בעיר גדולה ומביתו עד קצה העיר יש יותר מאלפיים אמה, שהרי אם יניח את עירובו מחוץ לעיר, יהיה העירוב רחוק מביתו יותר מאלפיים, וג' שיטות נאמרו בזה:

א. בתשובות הרשב"א החדשות מכת"י (סי' לא) כתב, שאם הניח את העירוב רחוק מביתו יותר מאלפיים אמה, אינו מועיל אף שאינו רחוק אלפיים מהעיר, ומי"מ מאחר שרצה לקבוע שביתתו שם, הרי זה נעשה חומר גמלי' ובטלה שביתתו גם מביתו, ולכן לא יזוז ממקומו, וכן למד הא"ר (ס"ק ה) מדברי הראב"ן (הל' עירובין דף ע), שכתב שהנותן עירובו במקום הרחוק מביתו יותר מאלפיים אמה, איבד את שביתת ביתו ואסור לו לצאת מביתו, וגם שביתת עירובו לא קנה, ומוכח מדבריו שהעירוב צריך להיות בתוך אלפיים אמה לביתו, ולכן אם ביתו רחוק מקצה העיר יותר מאלפיים אמה אין לו תקנה בעירוב.

והבי"ח דחה את הראיה מדברי הראב"ן, שיתכן שדבר במי שביתו סמוך לחומה, שבה אם הניח את עירובו רחוק אלפיים אמה מביתו, נמצא שהעירוב רחוק גם מעירו, ולכן אין לו עירוב, אבל מי שביתו באמצע העיר והניח עירוב סמוך לעיר רחוק מביתו יתכן שיועיל, כיון שהעירוב על כל פנים סמוך לעיר.

ב. דעת הטור (באן), שאם לן בעירו יכול להלך את כולה והוצה לה אלפיים אמה לצד עירובו, אף שעירובו רחוק מביתו יותר מאלפיים אמה [אבל אסור להלך חוץ לעירו לצד השני, כדין כל הקנה שביתה מחוץ לעיר].

המשך מעמוד קודם

אפילו בפת וכתב לישוב, שכוונת הטור שלהלכה שתחומין מדרבנן אין מועיל עירוב אלא מתקנת חכמים גרידא, אבל לדעת האומר תחומין מדאורייתא, צריך לומר שיש מקור בתורה שמועיל עירוב בפת, או שהוא מהלכה למשה מסיני, וכן כתב התוספת שבת (ס"ק א).

ובדעת הטור כתב הא"ר (ס"ק א), שתקנת עירובי תחומין היא דוקא לדעת האומר תחומין מדרבנן, אבל לדעת האומר תחומין מן התורה לא הותר לערב ולהלך על ידי זה יותר מאלפיים אמה, והקשה הא"ר על דבריו מדברי הגמרא (עירובין לה, א), שמשמע שלדעת ר"מ תחומין מן התורה ומי"מ מועיל עירוב

